

Riktlinjer för Örebro kommuns utbildning av nyanlända barn och elever

Grundskola och språkintröduktion

PROGRAM

Uttrycker värdegrund och önskvärd utveckling av verksamheten.

POLICY

Uttrycker ett värdegrundsbaserat förhållningssätt och principer för vägledning.

STRATEGI

Konkretiserar ett program eller en policy och utgör en grund för Prioritering.

HANDLINGSPLAN

Beskriver konkreta mål och åtgärder.

RIKTLINJER

Säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet vid handläggning och utförande.

Beslutad av Programnämnd barn och utbildning, den 6 september 2017, § 127

Dokumentansvarig på politisk nivå: Programnämnd barn och utbildning
Dokumentansvarig på tjänstemannanivå: Programdirektör

Sammanfattning

Riktlinjerna är gemensamma för Örebro kommuns grund- och gymnasieskolor och ska styra och stödja verksamheternas arbete med nyanlända barn och elever. De följer Skolverkets allmänna råd från 2016 och innehållet bygger på skollag och skolförordning.

Nyanlända elever omfattas av samma bestämmelser som andra elever när det gäller till exempel skolans värdegrund och kunskapsuppdrag, studie- och yrkesvägledning, elevhälsa, ledning och stimulans samt skolans kompensatoriska uppdrag. Det finns dock några bestämmelser som riktar sig specifikt till nyanlända elever. Dessa bestämmelser ska stärka de nyanlända elevernas möjligheter och handlar bland annat om förberedelseklass och möjligheter till prioriterad timplan i de obligatoriska skolformerna samt språkin introduktion i gymnasieskolan (Skolverkets allmänna råd 2016)

Det gemensamma målet för alla verksamheter är att skapa en likvärdig skola för alla barn och elever. En nyanländ elev har rätt att utifrån sina individuella förutsättningar, styrkor och förmågor få lära och utvecklas på samma villkor som alla barn. Samtliga skolor i Örebro kommun ska kunna erbjuda undervisning för nyanlända elever med hög kvalitet. För att skapa detta är ett interkulturellt förhållningssätt och språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt en förutsättning för en sådan likvärdighet. Ambitionen med riktlinjerna är också att skapa en röd tråd genom hela skolorganisationen. Från den politiska ledningen till förvaltningschef, verksamhetschef, rektor och pedagoger samt till övrig skolpersonal.

Att nyanlända elever lyckas i skolan är avgörande inte bara för det enskilda barnets framtid. Det är också en förutsättning för en jämlik skola i Örebro som inte ska präglas av stora skillnader i möjlighet att uppnå kunskapsmålen i grund- och gymnasieskolan.

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Bakgrund och syfte	5
Styrande dokument och nyanländ elev	6-7
Mottagande, skolplacering och ekonomi	6-8
Organisation	9
Undervisning och kartläggning	10-11
Kvalitetsarbete och kompetensutveckling	12-13

Bakgrund

Vi lever i dag i ett mångkulturellt samhälle där var fjärde barn som växer upp i Sverige har utländsk bakgrund. En del av dessa är nyanlända. Skolverket gav 2008 ut allmänna råd för utbildning av nyanlända elever och 2009 tog Örebro kommun fram lokala riktlinjer och startade Perrongen som är kommunens gemensamma mottagning för nyanlända barn och elever.

De lokala riktlinjerna har uppdaterats kontinuerligt och i och med att Skolverket reviderade de allmänna råden för nyanlända elevers utbildning 2016 uppdateras även Örebro kommuns riktlinjer.

I Örebro kommun är nästan var tredje barn fött utomlands eller har föräldrar med utländsk bakgrund. En del av barnen är nyanlända och finns i kommunens skolor.

Både internationella och nationella rapporter samt aktuell forskning visar att nyanlända elever når lägre skolresultat och har sämre måluppfyllelse än elever med svensk bakgrund. Nationella rapporter visar på brister i undervisningen för nyanlända elever. I Skolinspektionens lokala beslut 2009 och 2011 framkom att Örebro kommun behövde utveckla både organisation och arbete på skolorna när det gäller nyanlända elever. Även om kunskapen om nyanländas lärande har ökat och kompetensen har stärkts på skolorna sedan dess nådde endast 25 % av de nyanlända eleverna i åk 9 behörighet till gymnasiet under läsåret 2014/2015. Samtidigt ökar antalet sent nyanlända elever till grund- och gymnasieskolan från länder utan fungerande skolsystem. Detta ställer höga krav på att kommunen har en ändamålsenlig organisation med tydlig styrning och personal som tillsammans kan skapa en likvärdig utbildning för alla elever, oavsett bakgrund. Det är viktigt med en tydlig roll- och ansvarsfördelning mellan huvudman, rektor, lärare och övrig skolpersonal, annars finns en risk att kvaliteten istället avgörs av enskilda personers insatser.

Syfte

Riktlinjerna ska säkerställa en likvärdig skola för nyanlända elever. Skolan ska utgå från individens förutsättningar, styrkor och förmågor för att stärka möjligheterna till en ökad måluppfyllelse. Samtliga skolor i Örebro kommun ska kunna erbjuda undervisning för nyanlända elever med hög kvalitet. Riktlinjerna ska styra och stödja ansvariga på alla nivåer i Örebro kommuns verksamheter. All berörd personal ska känna till och ges förutsättningar att följa riktlinjerna och dess intentioner.

Styrande dokument

Internationellt

Barnets rättigheter är en del av den internationella folkrätten. FN:s barnkonvention lyfter särskilt alla barns rättigheter och samma värde och tillgång till utbildning.

Nationellt

I nationella styrdokument (skollag, skolförordning och läroplan) står skolans värdegrundsuppdrag och barnets lärande och kunskapsutveckling i fokus. Olika språk ska ses som en tillgång och den kulturella bakgrunden ska uppmärksammas på ett konstruktivt sätt där barnets språkliga och kulturella tillhörighet tas tillvara

Nyanländ elev

Med nyanländ elev avses den som har varit bosatt utomlands och som numera är bosatt här i landet eller ska anses bosatt här och som har påbörjat sin utbildning här efter höstterminens start det kalenderår då hon eller han fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet (3 kap. 12 a § skollagen). Begreppet omfattar alla barn och ungdomar i skolåldern som anländer till Sverige efter att ha varit bosatt i ett annat land, oavsett medborgarskap eller ursprung, dvs. anhöriginvandrare, asylsökande, flyktingar, ensamkommande, gömda och papperslösa. Gemensamt för nyanlända elever är att de inte behärskar det svenska språket. Tidsgränsen för hur länge en elev kan betraktas som nyanländ är fast, men elevens behov av stöd och olika insatser kan variera.

Mottagande för nyanlända

Kommunen ska

- ha en gemensam ingång, Perrongen, för alla nyanlända barn och ungdomar
- se till att information om hur anmälan till Perrongen ska ske och att denna finns lättillgänglig för eleven och elevens vårdnadshavare
- ha en långsiktig planering för mottagande och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever
- skapa rutiner för att följa upp arbetet med mottagandet av och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever på skolenheterna

Kommentar

Perrongen mottagning och Perrongen 7-9

Perrongen är den kommungemensamma ingång dit samtliga nyanlända elever och barn i grundskolan kommer för ett första möte med den svenska skolan. Alla elever kommer till Perrongen mottagning för ett första möte som sker i samtalsform och där vårdnadshavare och elev får information om det svenska skolsystemet. På mötet görs kartläggning steg 1 enligt Skolverkets riktlinjer.

Beroende på elevens ålder sker överföring till mottagande skola på två sätt. Elever i årskurs F-6 börjar direkt på mottagande skola. Elever i högstadieålder börjar på Perrongen 7-9 och kartläggs där under max åtta veckor. Där genomförs Skolverkets kartläggning steg 2 i litteracitet och numeracitet i undervisningssammanhang och kompletteras med Perrongens fördjupade kartläggning.

För ungdomar i gymnasieåldern(16-19 år) genomförs också en första kartläggning innan eleven påbörjar en introduktionsperiod som omfattar fem veckor.

Skolplacering för nyanlända

Kommunen ska

- ha en organisation för mottagande och utbildning av nyanlända elever där skolverksamheternas olika ansvarsområden tydligt framgår
- ha en långsiktig planering för mottagande av och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever
- anpassa antalet platser för nyanlända elever utifrån aktuellt behov
- möjliggöra en snabb skolplacering utifrån den nyanlända elevens förutsättningar och behov
- skapa förutsättningar för rektor att bedriva undervisning för nyanlända elever som håller hög kvalitet

Antalet nyanlända barn och elever som kommer till Örebro kommun varierar från läsår till läsår. Det är därför viktigt att kommunen har en långsiktig planering och flexibel organisation som kan möta behovet och snabbt kan anpassas efter en ökning eller minskning av elevunderlaget. Förvaltningskontoret ansvarar för att skolplatser och utbildad personal finns, i grund- respektive gymnasieskola.

Förskola

Vid behov hjälper Perrongen vårdnadshavare till barn i förskoleålder att ansöka om förskoleplats. För plats i förskolan gäller samma rutiner som för andra barn.

Grundskola

Erbjudande om placering i grundskolan sker i samråd med vårdnadshavare, elev och mottagande rektor. Skolplaceringen ska utgå från elevens förutsättningar och behov och behöver därför vara flexibel. Grundprincipen för skolplacering är att yngre elever (F-3) bereds plats på sin anvisningsskola. Äldre elever placeras på en skola i närområdet där hen bor eller på lämplig skola utifrån behov som till exempel viss språkkompetens eller andra särskilda behov.

Språkin introduktion

Nyanlända ungdomar i gymnasieåldern placeras inom språkin introduktion (SPRI) där eleven får undervisning i svenska språket och grundskoleämnen. Beroende på elevens nivå i svenska placeras eleven inom SPRI-bas eller SPRI-fortsättning. Språknivåerna baseras på *Gemensam Europeisk referensram för Språk* (GERS).

Ekonomi

Resursfördelningsmodellen i Örebro kommuns grundskolor bygger på att skolor som tar mot nyanlända barn och unga får en ersättning som ska motsvara elevens behov. Det är viktigt att kommunen skapar goda möjligheter för bra mottagande, utbildningsmöjligheter och inkludering i det svenska samhället. Tildelningen i grundskolan sker utifrån ålder och utifrån utbildningsnivå i det land som eleven kommer ifrån. Tildelningen viktas genom att eleverna i årskurserna 5-9 erhåller en högre tilldelning än eleverna i årskurserna 1-4. Det beror på att eleverna i årskurs 5-9 har kortare tid på sig att klara kunskapskraven för att bli behöriga till gymnasieskolan.

Gymnasieskolans resursfördelningsmodell är mer generell och ger en förutbestämd tilldelning på den elevpeng som gäller för Spri. Till det kommer extra tilldelning under elevens första år i Örebro. (Gäller elevens två första år i Sverige).

Organisation inom förskola och skola

Skolan ska:

- ha en organisation som utgår från varje barn och elevs förutsättningar och behov
- ha en plan för mottagande och fortsatt utbildning för nyanlända elever
- ha en organisation som inkluderar nyanlända elever i skolans övriga verksamhet

Kommentar

Skolan ska sätta elevens utveckling och lärande i centrum. Både språklig och kulturell tillhörighet ska tas tillvara och elevens rättighet att få lära och utvecklas på samma villkor som andra ställer krav på en likvärdig skola. Ett interkulturellt förhållningssätt och språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt skapar förutsättningar för en sådan likvärdighet.

Nyanlända elevers lärande måste vara hela skolverksamhetens angelägenhet och elevhälsoteam och studie- och yrkesvägledare har viktiga roller i arbetet med nyanlända elever.

I grundskolan ska undervisning för nyanlända elever vara en naturlig del i skolan och organiserad på ett sätt som främjar delaktighet och inkludering samt motverkar alla former av segregering och isolering. Det är en fördel om olika ämneslärare som undervisar nyanlända elever även undervisar i ordinarie klasser och om lärare i modersmål inkluderas i skolans dagliga arbete. Skolan ska erbjuda undervisning i alla ämnen. Rektor i grundskolan ansvarar för att skolan har en plan för arbetet med nyanlända elever och att planen är förankrad hos all personal. I denna ska skolan formulera sin organisation, rutiner, innehåll, ansvarsområden, arbetssätt och uppföljning av utbildningen. I grundskolan kan man ha olika lösningar för att ge nyanlända elever en god introduktion.

Undervisningen kan genomföras direkt i klass, delvis i förberedelseklass eller språkklass. Yngre elever kan gynnas av placering direkt i klass med det stöd som behövs, där är studiehandledning på modersmålet av yttersta vikt. Äldre elever kan inledningsvis ha behov av att få undervisning i en förberedelseklass. En elev som får undervisning i förberedelseklass ska ha en tillhörighet i sin ordinarie klass, så att eleven successivt kan börja följa reguljär undervisning och knyta kontakt med övriga lärare och klasskamrater så tidigt som möjligt. Elevens placering i förberedelseklass utgår från elevens behov men får enligt skollagen inte pågå mer än två år.

Inom gymnasieskolan sker undervisningen för nyanlända elever inom språkintrouktion; SPRI-bas och SPRI-fortsättning. Eleven kan nå behörighet till ett nationellt program inom SPRI eller genom att fortsätta på andra introduktionsprogram. Inplacering och fortsatt progression inom gymnasieskolan bygger förutom ämnesbehörighet på Örebro kommuns fastlagda språknivåer enligt *Gemensam Europeisk referensram för Språk (GERS)*.

Vuxenutbildningar och alternativa utbildningsvägar som leder mot arbetslivet och utgår från den enskilde elevens förutsättningar kan också bli aktuella.

Undervisning och kartläggning i skolan

Skolan ska:

- tillämpa språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i alla ämnen
- säkerställa att lärare i svenska som andraspråk finns på skolan, samt att modersmållärare och studiehandledare används i undervisningen
- bygga upp nära och förtroendefulla relationer med hemmen och fortlöpande följa upp och informera elev och föräldrar om elevens språk- och kunskapsutveckling i alla ämnen
- genomföra en kartläggning av den nyanlände elevens språk och ämneskunskaper och utifrån denna planera för den fortsatta undervisningen

Kommentar

Skolverkets kartläggning steg 2 görs på Perrongen 7-9 när det gäller högstadiel elever. F-6-elever kartläggs steg 2 på respektive skola. Perrongen är där behjälplig med råd och stöd om behov finns.

Oavsett form ska undervisningen för nyanlända elever utgå från elevernas förutsättningar och behov. Skolan ansvarar för att undervisningen ger den nyanlända eleven kunskaper i svenska språket såväl som i skolans ämnen för att kunna uppnå behörighet till gymnasiets nationella program. Undervisningen ska genomföras av lärare i svenska som andraspråk, modersmål och övriga ämneslärare som tillsammans med studiehandledare säkerställer att elevens kunskaper utvecklas, bedöms och följs upp.

Lärares förhållningssätt och arbetssätt har stor betydelse för nyanlända elevers skolframgång. Forskning visar att undervisning för nyanlända elever behöver genomsyras av arbetssätt och metoder där elevernas kunskaper och styrkor tas till vara och där de ges möjlighet att utveckla språk och kunskap parallellt i alla ämnen. De metoder som tillämpas i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt är gynnsamma för alla elever men nödvändiga för flerspråkiga elevers framgång i skolan. Lärare som undervisar nyanlända elever behöver även ha god kunskap om andraspråksutveckling och om lärande på ett andraspråk.

Inledningsvis, såväl som senare i ordinarie undervisning, kan en nyanländ elev behöva olika typer av stöd. En elev som anländer sent efter den ordinarie skolstarten kan komma att behöva olika former av stöd en lång tid under sin utbildning. Studiehandledning på modersmålet och utökad tid i svenska som

andraspråk genom prioriterad timplan är viktiga komponenter i nyanländas lärande. Lärares förhållningssätt, kompetens och arbetssätt är viktiga för hur tidigt en nyanländ elev kan följa den ordinarie undervisningen och har också betydelse för nyanlända elevers utveckling och framgång i skolan generellt.

Svenska som andraspråk

Undervisning i svenska som andraspråk stöttar elevens språkliga utveckling med hänsyn till att eleven har utvecklat kunskaper, begrepp och förståelse på ett eller flera andra språk innan inläringen av svenska språket påbörjats. Alltså riktar sig ämnet dels till nyanlända elever, och dels till övriga flerspråkiga elever för vilka svenskan är ett andraspråk. Undervisningen skiljer sig åt beroende på om eleven är nybörjare i svenska språket eller inte. Rektor tar beslut om en elev ska läsa svenska som andraspråk. Ämnet har egen kursplan med samma timplan och behörighet som ämnet svenska. Nyanlända elever i grundskolan följer kursplanen i svenska som andraspråk istället för kursplanen i svenska och kan få utökad undervisning i svenska som andraspråk genom prioriterad timplan. Inom gymnasieskolan finns det möjlighet att läsa både svenska och svenska som andraspråk.

Modersmålsundervisning

Modersmålsundervisning erbjuds elever som har ett annat modersmål än svenska och där språket är ett dagligt umgängesspråk med minst en av vårdnadshavarna. Eleven ska ha grundläggande kunskaper i språket och en önskan om att delta i modersmålsundervisning (Skollagen 2010:800 12 kap.7§). Syftet med modersmålsundervisningen är att eleven ska behålla och utveckla sitt modersmål. En aktiv flerspråkighet är viktigt för elevens kognitiva utveckling, identitet och självkänsla och goda kunskaper i modersmålet underlättar inläring av andra språk och utveckling av kunskaper och förmågor i skolans alla ämnen (Skolverkets allmänna råd). Undervisningen i modersmål ska förläggas på så få skolenheter som möjligt. Gruppstorleken bör vara mellan 5-15 elever och undervisningstiden minst 60 minuter per vecka. Undervisningen kan ges av tvåspråkiga pedagoger i verksamheten eller lärare från Modersmålsavdelningen.

Studiehandledning

Nyanlända och flerspråkiga elevers rätt till studiehandledning på modersmålet styrks tydligt i skolförordningen och skolan är skyldig att ge eleven studiehandledning om hen behöver det. I grund- och gymnasieskolan är det rektor som beslutar om studiehandledning. Studiehandledning och ämnesundervisning på modersmålet är effektiva redskap för elevens kunskapsutveckling då de begrepp som används i undervisningen befästs både på elevens modersmål och i det svenska språket. Studiehandledning och modersmålsstöd kan ges av tvåspråkiga pedagoger i verksamheten eller beställas från Modersmålsavdelningen.

Modersmålsavdelningen

Modersmålsavdelningen ansvarar för undervisning i modersmål och studiehandledning. Avdelningen har i uppdrag att säkerställa att antalet modersmåls lärare och studiehandledare motsvarar behovet i kommunen. Det är önskvärt med en strävan mot att modersmåls lärare och studiehandledare blir en naturlig del av arbetslaget på skolorna genom att de jobbar mer koncentrerat på ett fåtal skolor.

Kvalitetsarbete och kompetensutveckling

Kommunen ska:

- kontinuerligt följa upp effekterna av riktlinjerna
- säkerställa en likvärdig förskola och skola för alla barn och elever och kontinuerligt utvärdera kommunens organisation för mottagande och utbildning av nyanlända
- kontinuerligt utvärdera måluppfyllelsen hos flerspråkiga elever och säkerställa att den undervisning som bedrivs håller hög kvalitet
- säkerställa att tillgången på lärare i svenska som andraspråk och modersmål samt studiehandledare motsvarar behovet
- ge alla skolor tillgång till stöd och fortbildning i interkulturellt förhållningssätt och språkutvecklande arbetssätt samt lärande av och på ett andraspråk.

Förskolan och skolan ska:

- bedriva en likvärdig verksamhet och utbildning för alla barn och elever som genomsyras av ett interkulturellt förhållningssätt och språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt
- ge all personal möjlighet till fortbildning i interkulturellt förhållningssätt och språkutvecklande arbetssätt samt lärande av och på ett andraspråk
- sträva efter att anställa flerspråkig personal
- i skolan ha lärare med utbildning i svenska som andraspråk
- regelbundet utvärdera introduktion och undervisning för nyanlända elever, respektive förskoleverksamhet för barn med annat modersmål än svenska

Kommentar

Syftet med de kommungemensamma riktlinjerna är att säkerställa en likvärdig förskola och skola för alla barn och elever. Det innebär att organisation, verksamhet och undervisningens innehåll följer styrdokument, är förankrade i aktuell forskning och att arbetet med att utveckla organisationen och bygga upp

alla medarbetares kompetens fortgår. Kvalitetsarbetet ska innehålla systematiska uppföljningar och utvärderingar på alla nivåer i kommunen. Förvaltningschef ansvarar för att detta genomförs kontinuerligt på driftsnivå. Rektor respektive förskolechef ansvarar för att följa upp och lyfta fram arbete med nyanlända och flerspråkiga elever och barn på sin enhet. Resultaten används sedan som grund till analys kring framgångsfaktorer såväl som utvecklingsområden. Utifrån dessa kan beslut tas och insatser som bidrar till en ökad måluppfyllelse, ökad kvalitet och en likvärdig förskola och skola för alla barn och elever genomföras.

Referenser

Skollagen (2010:800)

Litteratur

Skolverkets allmänna råd med kommentarer Utbildning för nyanlända elever (2016).
Skolverket, Stockholm